

Se pyörii

Venäjän ja Suomen rajamaille on Maan varhaisissa mullistuksissa muodostunut kovaa kiveä, labradoriittia. Onneksi osa alueesta jäi rajan tälle puolelle, Ylämaalle, jossa ihmekiveä on osattu hyödyntää. Sitä kutsutaan nyt spektroliitiksi. Kivi on niin kovaa, että se sopii koruiksi. Hiottaessa pintaa oikein se alkaa kimmellellä viehkeissä väreissä.

Sveitsiläinen laatukelloja valmistava Rado keksi aikoinaan tehdä rannekellon taulun spektroliitista. Näin kivi päätyi maailman tietoon. Eipä silti, Ylämaalla kyllä osattiin valmistaa jo ennenkin kauniita koruja.

Etelä-Karjalassa, Savitaipaleella on toinen läheisesti spektroliittiin kytkeytyvä yritys, Sorvikivi, joka valmistaa vesikalvon päällä pyöriviä kivipalloja. Pääsin käymään tehtaalla ja näin maailman toiseksi suurimman kiven pyörimässä.

Mutta ensin vähän vanhempaa tositarinaa. Vuoden 2001 WTC:n terrori-iskujen jälkeen New Yorkin osavaltion Montgomery:in päätettiin tilata iso pyörivä kivi menehtyneiden palomiesten muistoksi. Lähes kahden metrin läpimitallaan kivistä piti tulla silloin maailman suurin. Tarjouksia pyydettiin tunnetuilta tekijöiltä. Yksi tarjous saatiin Suomestakin.

Kilpailun voitto lipui lopulta kiinalaisille. Muistomerkin paljastajaksi saatiin houkuteltua itse presidentti Bush. Kivi lepäsi jo hienosti paikallaan, ja ympäristö oli siistitty. Kun vesi kytkettiin päälle, valtava pallo nytkähteli vähän, mutta ei pyörinyt. Kiinalaiset seisoivat tumput suorina ja katosivat vähin äänin. Avajaiset peruutettiin.

Sitten tiedusteltiin suomalaiselta tarjouksen jättäneeltä firmalta, voisiko kiveä jotenkin fiilata. Miksipä ei. Kivi rahdattiin Suomeen, Savitaipaleelle, jossa se kunnostettiin ja tasapainotettiin sekä sen pesä korjattiin. Kivi alkoi pyöriä vaivatta. Nyt kivi komeilee maailmankarttoineen alkuperäisellä paikallaan Amerikoissa. Se näkyy selvästi myös Google Earth -palvelussa.

Sorvikiven perustaja Eero Vainikka on mieltynyt spektroliittiin. Hän sai järjestettyä, että noin 50 tonnin lohkare irrotettiin yhtenä kappaleena. Savitaipaleella firman nosturit joutuivat ääriarjoilleen, kun lohkareta liikuteltiin.

Kun isosta aihioista hiottiin pois kaikki sellainen, mikä ei kuulu palloon, jäljelle jäi 262 sentin läpimittainen muotovalio, joka painaa 27 tonnia. Hionnan piti onnistua millimetrin tuhannesosan tarkkuuteen. Pallolle tehtiin myös pesä.

Pallo haluttiin aluksi ostaa isolla rahalla Sotšiin, mutta maailman tapahtumat muuttivat suunnitelmia. Nyt se kasvaa korkoa ja odottaa ostajaa, jollainen löytynee Amerikoista. Palloon voidaan vielä kaivertaa haluttuja kuvioita.

Sorvikiven perustaja Eero Vainikka on kehittänyt itse valtaosan hiontakoneista. Hionta on tarkkaa, mutta vielä tarkempaa on pallon tasapainotus. Luonnon materiaali kun ei ole ihan tasalaatuista. Kivi tasapainotetaan poraamalla siihen reikä oikealle kohdalla ja laittamalla reikään lyijyä. Sitten pinta viimeistellään. Kivimestari ei ihan suostunut kertomaan, miten se oikea kohta löydetään.

Työn tohinassa Eero Vainikka alkoi siirrellä vähän laitteita ja letkuja. Samalla hän kertoi tarinoita piippu suupielessään. Sitten hän paineli useampia nappuloita ja väänsi yhtä vipua. Jossain taustalla lähti moottori hurisemaan. Pesästä purskahti vähän vettä lattialle asti. Massiivinen pallo alkoi majesteetillisesti pyöriä. Sen liikesuuntaa saattoi käsinkin muuttaa.

Uskomatonta, mutta siinä se puolen miljoonan euron korumöhkäle pyörii – ja vieläpä fysiikan peruslakien kanssa hyvässä sovussa.

Se pyörii! Eero Vainikka hyväilee ihmistä isompaa 27 tonnin spektroliittipalloa – kuva MiU